

# ARISTOKRATİK AZADLIQ

## YAXUD BİZ HANSI DEMOKRATIYADAN İMTİNA EDİRİK



Loğman RƏŞİDZADƏ

(əvvəli ötən saylarımızda)

### *Bəs sizin öz abır-həyanınız?*

Düzdür, yel qayadan heç nə apara bilməyib. Amma adama ağır gəlir. Axı biz eyni xalqa mənsubuq, daimarlarımızda azərbaycanlı qanı axır. Bir-birimizə hörmət etməsək, bunu kimdən gözləməliyik? Üzümü prezidentin səhətini ucuz siyasi alver predmeti edib dividend qazanmaq istəyən yazarlara, qələm sahiblərinə (belələrinə həmkar deməyə dilim gəlmir) tutub deyirəm: sizin atanız-babanız, ağsaqqalınız, bəlkə yoxdur? Bəlkə də yoxdur, bəlkə də sizin üçün dünyada belə anlayışlar, yəni müqəddəs heç nə qalmayıb? Vətən, torpaq, xalq, ata-ana, ağsaqqal anlayışlarını müqəddəs bilən insanlar bu gün də var axı! Necə deyirlər, dünya xali deyil. Cəfəng, üfünətli böhtanlarınızla heç olmasa, belələrinizi təhqir edib mənəviyyatınızı zəhərləməyə cəhd göstərməyin! İnsanın xəstəliyində, qocalığına gülməkmi olar? Dədə-babandan görmüşük ki, kənddə üstünə it gələndə cönbəltmə otursan, it səni kömək-siz görüb toxunmaz. İlan ilanlığıyla uzandıqı yerdə su içən adamı çalır.

Başqa bir misal: ən qatı cani xəstədirsə, adicə temperaturu yuxarıdırsa, gözləyirlər, qulluq edirlər, tam sağaldaraq edam edirlər. Başqa vaxtı humanizmdən dəm vurursunuz. Bax, budur humanizm!

\*\*\*

Müasir Azərbaycan jurnalistikanın tarixi qədimdir. Qədim olduğu qədər də sivil və mükəmməldir. Sübut üçün

təkcə bu fakt kifayətdir ki, Şərqdə ilk demokratik mətbu orqan ("Əkinci") məhz Azərbaycanda işıq üzü görmüşdür. Belədə, bu gün qəzetlərimizin səhifələrini, söyüşə, yalana, şərə, böhtana, qarğışa beləyənlər, bütünlüklə mətbuatımızı üfunət yuvasına çevirənlər Həsən bəy Zərdabinin, Mirzə Cəlilin, Mirzə Ələkbər Sabirin, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin, Üzeyir Hacıbəyovun müqəddəs ruhu qarşısında xəcalət çəkmirlərmi? Hər bir insanın nəzakəti onun bütün insani keyfiyyətlərinin yarısına bərabərdir. Çəşmiş, yolunu azmış həmkarlarıma bir daha xatırlatmaq istəyirəm: jurnalist adı özü elə nəzakət deməkdir. Bu məqamda S.Vurğunun sözləri də yerinə düşür. "Şeirə, poeziyaya əclaf sözü gətirənin özü əclafdır". Bu nümunələr hərcayı olmayan ləyaqətliləri təhqir edib ləyaqətdən salmaq yolu ilə özlərinə ləyaqət qazanmaq istəyən ləyaqətsiz qələm sahiblərinə, mənəcə, örnək olmalı, onların susmuş vicdanlarını diksindirir.

### *Hadisələri izlədikdə,*

mətbuatı vərəqlədikdə, mitinqlərdə, piketlərdə səslənən bəyanatlardan xəbər tutduqca bir şeyə daha çox əmin oluram: bizdə vətənpərvərlik və təəsübkeşlik yetərincə deyil. İqtidarlı-müxalifətli vətənçilik, dövlətçilik, milli maraqlar bizim fəaliyyətimizin cövhərini təşkil etməlidir. Çox təəssüf ki, bu global bəşəri hissləri fərdi korporativ maraqlar üstələmişdir. Qeyd etdiyim kimi, müxalifət cəmiyyətdəki nöqsanları görüb iqtidarın diqqətini o istiqamətə yönəlməklə bütün bunların həlli yollarına kömək etməlidir. Lakin başqa mənzərə ilə rastlaşırıq: müxalifət yalnız və yalnız iqtidarı yıxıb onun yerinə keçmək barədə düşünür. Belədə vəzifənaminə çarpışmalar dövlətçilik uğrunda mübarizəni üstələyir. Və bu yolda müxalifət bütün məqbul və qeyri-məqbul vasitələrə əl atır. Bələli cəhət bu-

dur ki, müxalifət siyasətini çox vaxt narazı kütlənin əhval-ruhiyyəsi üzərində qurur. Başqa sözlə, bu ovqatla manipulyasiya edir. Ola bilsin ki, şəxsi və qrup mənafeyi baxımından faydalıdır. Amma dövfətçilik, demokratiya, hüquq normaları üçün təhlükəlidir. Unutmamalıyıq ki, hər bir siyasi fəaliyyət və siyasi akt xalqın mənafeyinə və dövlətçilik maraqlarına xidmət etməlidir. Əks təqdirdə o, iflasa məhkumdur. Təəssüf ki, bu işdə yenə də ilk növbədə xalq üçün açıq tribuna olan mətbuatdan sui-istifadə olunur. Mətbuat bu gün bəzi qüvvələrin əlində çəvik və mütəhərrik şər maşınına çevrilmişdir. Ürək ağrısı ilə qeyd edirəm ki, bu gün ictimai fəaliyyət sahələri içərisində jurnalistika qədər öz simasını itirmiş, özünü satmış və hərraca qoymuş ikinci bir sahə yoxdur. Bu azad və müqəddəs peşənin bir qara qəpiklik edilməsi cəmiyyət üçün çox böyük təhlükədir. Otururuq, düşünürük, səbəblərini araşdırırıq, çıxış yolları tapmağa çalışırıq. Çox ciddi ənənələr, milli və demokratik dəyərlər üzərində binə tutmuş mətbuatımız nə üçün bu kökə düşməlidir? Bizcə, bunun başlıca səbəbi mətbuatda ənənə və varisliyin itib getməsidir. Mətbuat gel-gədə professionallığını, peşə oriyentirini itirir, həvəskar hoqqabazların əyləncə poliqonuna, çəvik işbazların kommersiya və alver meydanına çevrilir. Son beş on ildə mətbuat sahəsinə nə qədər baqqal, tacir, şofer, molla, aqronom, mühəndis, bir sözlə, cəmiyyətdə işi gətirməyən, bütün sferalarda müvəffəqiyyətsizliyə uğrayan işbaz, fırıldaqçı, möhtəkir və şarlatanlar gəlməmişdir? Bütün bunlar milli mətbuatımızın mənzərəsini nə qədər bulandırmışdır. Çəvikliyi, işbazlığı və şarlatanlığı bacarmayan nə qədər istedadlı, professional jurnalist kənarında qalmışdır. Cəmiyyətdə bəzi qüvvələrə də bu cür jurnalistika sərf edir. Səriştəsiz, istedadsız, təsadüfi, hərcayı, yalnız işbazlığı və fırıldaqçı ilə manipulyasiya edən, jurnalist peşəsinin mahiyyətini və mü-

qəddəsliyini dərk eləməyən, bir boşqab bozbaş qələmini, mənəviyyatını, bir sözlə, hər şeyini məmnuniyyətlə satan belə adamları idarə eləmək, istənilən istiqamətə yönəltmək də asandır. Peşəkar, istedadlı jurnalistlərlə işə bu cür rəftar etmək çətindir. Çünki belələri qələmini qırar, yalan yazmaz.

### *Bəs çıxış yolu nədədir?*

**Qanunlarımızda boşluqlar var, - bunu hamı etiraf edir, lakin qanunvericiliyi təkmilləşdirməyə təşəbbüs göstərən yoxdur. Bəlkə adət-ənənə, milli mentalitetə hörmət, əxlaq normalarına sədaqət prinsiplərindən yapışaq? Yoxsa mətbuat bazarında sivil rəqabətə pənah aparaq, yaxud payız göbələyi kimi günü-gündən intisar tapan jurnalist təşkilatlarının köməyinə bel bağlayaq? Bəlkə ağsaqqal jurnalistlərimizi cəlb eləyək bu işə? Məncə, bu gün jurnalistikamızı sağlamlaşdırmaq üçün bunların hər biri vacib komponentdir. Təəssüf ki, qeyd etdiyimiz kimi, qanunvericiliyimizdə qüsurlar mövcuddur, azad bazar, sivil normalardan daha çox cəngəllik qanunları ilə idarə olunur, milli mentalitet, mənəviyyət və əxlaq normaları elə ən çox qəzet səhifələrində pozulur, böyük-küçük itdiyi yerdə ağsaqqal jurnalistlərimiz də abırına qısılib bir tərəfə çəkilib; qaldı jurnalist təşkilatlarına, onlar da seyrçi mövqə tutur, ictimai mənafedən daha çox məhdud qrup maraqlarına xidmət edir, öz işlərini hərdənbir bəyanatlar verməklə, moratoriumlar keçirməklə bitmiş hesab edirlər. Amma bütün bu rıçaqları bir müstəvidə birləşdirib eyni istiqamətə yönəltmək vaxtı çatmışdır. Bəlkə biz xeyli gecikmişik?..**

\*\*\*

Biz azərbaycanlılar dövlət quruculuğu tarixində uzun, əzablı və ziqzaqlı yol keçmişik. Bu mənzərənin tam dol-

ğunluğu ilə dərk edilməsi üçün təkcə XX əsrdə üç Respublika quruculuğunu xatırlatmaq kifayətdir. Təkcə üçüncü Respublika quruculuğu dövründə nələrdən keçməmişik, hansı çətinlikləri və eksperimentləri yaşamamışıq? Hakimiyyət kimlərin əlinə keçməyib? Maymaq, satqın "vətənpərvərlər"dən tutmuş lümpen "demokratlar"a qədər, kimlər bu nəcib və istiqanlı xalqın inamını, etibarını siyasi poliqona çevirməyib? Torpağı yağmalanmış, vətəndaş müharibəsi həddinə gəlib çatmış bu xalqın emosiyaları ilə kimlər manipulyasiya etməyib? Son anda böyük siyasi zəkaya və idarəçilik təcrübəsinə malik Heydər Əliyev hakimiyyətə yenidən qayıtmısaydı, kim bilir bu ictimai-siyasi xaos nə qədər davam edəcəkdə? Hətta Heydər Əliyev də cahənşümül istedadı və bacarığı ilə bu işin öhdəsindən çox çətinliklə gəldi. Və o vaxtdan Azərbaycanda intensiv demokratik dövlət quruculuğu başladı: yeni, mükəmməl, beynəlxalq hüquq normalarına uyğun qanunlar qəbul olundu, iqtisadi islahatlar mülkiyyət formasının dəyişdirilməsi, iqtisadiyyatda bazar münasibətlərinin formalaşdırılmasını sürətləndirdi, ölkəyə xarici investisiyaların cəlbini yeni iqtisadi infrastrukturun bərqərar olmasına təkan verdi.

### *Digər sferalarda*

- sənaye, elm, texnika, incəsənət sahələrində uzunmüddətli durğunluq aradan qaldırıldı, mənəvi küskünlük yerini coşğun fəaliyyətə verdi. Bütün bunlar az müddətdə, təxminən on ildə həyata keçirildi. Halbuki mükəmməl dövlət quruculuğu üçün yüz illər lazım gəlir. Lakin bu yüzillərin hüdudlarında da ideal dövlət qurmaq olmur. Bizim müxalifət isə ən adi nöqsanları qabar-da-qabarda ideal vətəndaş cəmiyyəti tələb edir, demokratiyanın pozulmasından, korrupsiyanın baş alıb getməsindən dəm vuraraq sivil dövlətlərin

nümunəsindən misallar gətirirlər. Təbii ki, korrupsiya iqtisadiyyatın xərçəngidir. Dünyanın hər yerində buna qarşı amansız mübarizə aparılır. Bura da maraqlıdır ki, müxalifətin istinad etdiyi dünyanı idarə edən böyük ölkələrdə, nüfuzlu iqtisadi və maliyyə mərkəzi olan dövlətlərin özündə korrupsiya daha şiddətli hal alıb.

**Məgər ABŞ, Rusiya, Türkiyə, Fransa, klassik kapitalist ölkəsi olan konservator İngiltərə və başqa bu kimi dövlətlər bu belədən əziyyət çəkmir? Azərbaycan da o cümlədən. Lakin buna qarşı intensiv təpkiyə də vardır. Bu barədə dövlət proqramının mövcudluğunu yaxşı bilirik. Ərköyünlüyü və rüşvətçorluğu ilə ad çıxarmış bəzi imtiyazlı dövlət məmurlarının möhtərəm prezidentimiz Heydər Əliyev tərəfindən çox ciddi cəzalandırılması nümunəsində aparılan amansız mübarizədən də xəbərsiz deyilik. Bütün bunlar geniş ictimaiyyətin gözü qarşısında baş verən hadisələrdir.**

Bəs siz özünüz necə, hörmətli siyasi liderlər, tənqid və ifşada pərgar olan əyyarlar, siz özünüz bu çirkəbdən və bataqlıqdan uzaqsınız? Həyasızcasına oğurluq, açıq- aşkar rüşvətçorluq, fırıldaqçı kommersant və möhtəkirlərlə şübhəli məmur əlaqələri, maliyyə maxinasiaları, yeri gələndə bəzən, hətta, bir tikə çörək möhtacı olan kütlələrin gözü önündə utanıb-çəkinmədən şiddətli, aramsız və davamlı eys-ışrətlər, zənginləşməyə həris bir ehtiras. Bütün bunlar bəlkə sizin dəst-xəttinizə bənzəmir? Əli Məmmədov, taxıl naziri olarkən taxıl almaq adıyla Azərbaycanın vahid valyuta fondundan Türkiyəyə köçürülən, bu gün də itdi-batdısı bilinməyən 10 milyon ABŞ dollarından da bəlkə xəbəriniz yoxdur? Qarabağ döyüşləri zamanı bu korrupsiya çiçəklənmə dövrünü keçirdi, zirvə nöqtəsinə çatdı.

(ardı növbəti sayımızda)

